

SRPEN 2017

NÁŠ ČASOPIS PLNÝ ZAJÍMAVOSTÍ

D é č k o

Domov pro seniory Velké Meziříčí,

příspěvková organizace

Zdenky Vorlové 2160

594 01 Velké Meziříčí

www.domovvelkemezirici.cz

OBSAH

Blahopřání na srpen	3
Ze života domova	4
Stálá nabídka měsíce	4
Co se dělo u nás v domově v červenci	6
Pozvánka na akce v srpnu	7
Pěstování.....	8
Horoskop.....	12
Významné dny a výročí v srpnu	13
Významy jmen	14
Fotogalerie	18
Pranostiky	19
Bylinkový receptář.....	19
Kdo to byl	21
Pověsti z Velkého Meziříčí	25
Trénink paměti	30

BLAHOPŘÁNÍ NA SRPEN

Jiří BARÁK

Jitka LUKŠOVÁ

Štěpánka MYŠKOVÁ

Marie KUNČAROVÁ

Helena BROŽOVÁ

Ludvík ŠTĚFAN

Miroslav CRKAL

Anna JIRÁSKOVÁ

František ČERMÁK

Olga KRATOCHVÍLOVÁ

Marie CEJPKOVÁ

Růžena NEVRKLOVÁ

Růžena PŘÍHODOVÁ

**Všem oslavencům přejeme k jejich narozeninám hodně
štěstí, zdraví a spokojenosti do dalších let.**

ZE ŽIVOTA DOMOVA

V měsíci červenci odešli:

Paní Jitřenka Brodská + 8. 7. 2017

V červenci přišli noví obyvatelé:

Paní Jaromíra Cejpková z Velkého Meziříčí

Paní Anežka Trojanová z Velkého Meziříčí

STÁLÁ NABÍDKA MĚSÍCE

• POJÍZDNÁ PRODEJNA

**POJÍZDNÁ PRODEJNA JE PŘISTAVENA KAŽDOU STŘEDU
OD 11,20 – 11,35**

• PŮJČOVÁNÍ KNIH

Donáška knih na pokoje bude probíhat ve středu. Pokud máte o nějakou knihu zájem, kontaktujte přímo recepci nebo svého klíčového pracovníka, který informaci předá.

• NÁKUPY

Nákupy pečiva a potravin můžete uskutečnit každou středu v pojízdné prodejně, nákup drogerie je možno uskutečnit přes Vaše

klíčové pracovníky, nebo sociální pracovníci, případně se domluvit na recepci.

• **PRAVIDELNÉ AKTIVITY**

Pondělí	od 10:00	trénink paměti
	od 13:00	canisterapie s paní Dyntarovou
Úterý	od 9:00	canisterapie s paní Kamenskou
	od 10:00	tvůrčí činnosti
	od 14:30	canisterapie s panem Trojanem
Středa	od 10:00	keramická dílna / čtení v knihovně
		setkání u kávy
	od 11:25	pojízdná prodejna
Čtvrtek	od 10:00	vaření
		společenské hry
Pátek	od 10:00	čtení, audioknihy
	od 10:00	společná modlitba
	od 10:30	bohoslužba v kapli domova

CO SE DĚLO U NÁS V DOMOVĚ V ČERVENCI

Prosluněný měsíc červenec patřil mnoha zajímavým akcím, které se děly nejen v našem domově, ale i u sousedů v Domě s pečovatelskou službou.

První společnou akcí bylo promítání divadelní hry z pera Járy Cimrmana České nebe, které se konalo na univerzitě třetího věku 4. července. Jako připomenutí českých velikánů, především Mistra Jana Husa, jehož jméno se objevuje v kalendáři o několik dní později.

V úterý 11. července byl zahájen program Letní školy seniorů přednáškou paní doktorky Jitky Macháčkové na téma Plané rostliny versus superpotraviny, aneb využití planých rostlin v kuchyni, koupelně, lékárně a seznámení se se superpotravinami. Výuka probíhala v Domě s pečovatelskou službou ve víceúčelové místnosti. Zájem seniorů byl veliký, proto se příští výuka přesune k nám do domova, neboť máme větší prostory.

V týdnu ženy společně s pracovníci terapií napekly buchty, které byly určené profesionálním hasičům, kteří do našeho domova přijeli ve čtvrtek 13. července. Nejprve proběhla přednáška o povolání hasiče na U3V s panem velitelem Jiřím Doležalem a po ní jsme se přesunuli před domov, kam přijela posádka s hasičskou technikou.

V pondělí 17. července za námi zavítala paní Dyntarová, která do domova pravidelně dochází se svými psy v rámci canisterapie, tentokrát s povídáním na téma Myslivost. Přinesla si s sebou na

ukázku spoustu kožešin, které jsme měli možnost nejen poznávat, ale i si je osahat.

Ve čtvrtek 20. července za námi přijela mládež Adventistů sedmého dne, která se účastnila Moravského kongresu mládeže v Nesměři. Společně jsme pak měli zahradní slavnost, kde si pro nás mladí lidé připravili pásmo písní. Ti, co nezpívali, pomáhali s doprovody, obsluhou nebo si našli čas na povídání. Pozvání na slavnost přijali také obyvatelé sousedního domu s pečovatelskou službou.

V úterý 25. července probíhala u nás v domově druhá přednáška Letní školy seniorů na téma Vzpomínky – stroj času na cestě do minulosti.

POZVÁNKA NA AKCE V SRPNU

7. srpna/ pondělí

Návštěva posádky rychlé záchranné služby – přednáška a ukázka vozu

8. srpna/ úterý

Letní škola seniorů v jídelně domova – Hudba, která léčí, aneb co je to alikvótní zpěv, jaký vliv má hudba na naše zdraví a na závěr zpěv s harmonikou

18. srpna / pátek

Návštěva korejských dobrovolníků – přednáška o tamní kultuře a společné vaření

22. srpna/ úterý

Zahradní slavnost se Šafářankou

22. srpna/ úterý

Letní škola seniorů v jídelně domova – Náboženství kolem nás, aneb vliv víry a hodnot v životě člověka společnosti

PĚSTOVÁNÍ

PŘILÁKEJTE NA ZAHRADU MOTÝLY

Motýli poletující mezi květy – krásnější ozdobu zahrady si snad ani nemůžeme přát. A protože křehcí krasavci z krajiny mizí, když je přilákáme a nakrmíme, přispějeme i k jejich ochraně.

Z jejich pestré společnosti se budeme těšit po celé léto, pokud jim nabídneme květy plné sladkého nektaru. Zahrada, která kvete od jara do podzimu, s množstvím šlechtěných i planých květin, je pro ně ta pravá. Postupně sečená květinová louka je motýlím rájem – na jaře pampelišky, v létě kopretiny ... Ale i kvetoucí levandule, šalvěj a dobromysl je motýly obsypaná. Podobně i další kvetoucí bylinky, floxy, hrachory, rozchodníky, kopretiny a rudbekie, omany či řebříčky jsou

pro motýly prostřenou tabulí. Na sklonku léta je nasytí astry či jiřinky. Čím pestřejší zahrada, tím více radosti přinese nám i motýlům.

MAGNET NA MOTÝLY

Dokonalým magnetem na motýly je komule Davidova zvaná motýlí keř. Kvete postupně po celé léto až do podzimu a její květenství jsou motýly doslova obsypaná. Můžeme ji vysadit ještě teď, pokud koupíme sazenici v kontejneru. Když ji zalijeme a pohnojíme, pár květů nabídne ihned, v dalších letech pak mnohem více. Protože tento druh (na rozdíl od komule střídavolisté) kvete na letorostech, ani namrzání neovlivňuje bohatost kvetení. Občas je nutno přikročit i k radikálnímu řezu silných větví, obvykle pilkou, neboť dřevo je tvrdé.

HOUSENKÁM CHUTNÁJÍ BODLÁKY I KOPŘIVY

Ale nejen z květů jsou motýli živi. Jejich housenky potřebují pevnou stravu. Pokud necháme v koutě zahrady pár trsů kopřiv, budou potravou pro housenky babočky kopřivové, ale pochutnají si na nich i

housenky pavího oka. Housenky babočky bodlákové zase hodují na bodlácích. A housence nádherného otakárka fenýklového stojí za to věnovat trochu fenýklu.

Motýlům ubližují veškeré pesticidy, takže pokud je naše zahrada přírodní a používáme pouze ekologické přípravky, prospějeme nejen svému zdraví, ale i motýlům, ptákům, ježkům... Zkrátka všem.

BARVY, CHUTĚ, VŮNĚ

Drobné tělo motýla nesou veliká křídla, na jejichž vybarvení si dala příroda obzvlášť záležet. Pokrývá je spousta miniaturních barevných šupinek, hrou světla vznikají zářivé barvy a vzory. Když sosají, motýli křídla přiklopí k sobě, aby nebyli nápadní. Ne tak babočka paví oko, která předstírá, že je ve skutečnosti mnohem větší a že oka na křídlech jsou oči. Podobné figle zkouší i okáč zední, který se rád vyhřívá na kamenech, třeba v kvetoucí suché zídce ("mrkat" dovede dokonce, i když má křídla složená).

Sladký nektar sosají motýli dlouhým a tenounkým sosáčkem, který je v klidu úhledně stočený. Jakmile však nohy ochutnají něco dobrého, sosák se natáhne. Motýli mají totiž chuťové buňky i na chodidlech, je to praktické. Tykadla zase umí číchat - jsou citlivá na feromony, chemické látky, díky kterým si motýli povídají a vzájemně se vábí i na dálku.

MIZEJÍCÍ PESTRÝ SVĚT

V naší republice žije 143 původních druhů motýlů! Jenže celá polovina patří mezi ohrožené druhy, mnohé přímo vymírají (a některé už vymřely). Některým chybí přirozené louky, staré stromy a pařezy, nebo živná rostlina pro housenky. A samozřejmě jim ubližují insekticidy. Záchrannou stanicí pro motýly se může stát i naše zahrada - pokud je pestrá, plná květin a prostá chemie. A že vadí zanedbaná půda ležící ladem? Jak komu, pro motýly může být spásou. Mnoho velmi vzácných druhů našlo poslední útočiště na železničních náspech, ve starých lomech a na výsypkách, které byly místo nákladných rekultivací ponechány přírodě – ta si s holým místem vždy poradí nejlépe a překvapivě rychle. Pro motýly se skrývá naděje také v návratu rozumných hospodářů, kteří na pastvinách myslí i na přírodu.

Mnoho druhů potřebuje kvetoucí, extenzivně pasené louky, postupné kosení, ponechání části luk ladem.

Autorkou je Jana Bucharová

Zdroj textu: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/hmyz-a-bezobratli/prilakejte-na-zahradu-motyly-na-bylinky-komuli-i-koprivy/>

Zdroj obrázků: www.google.com

HOROSKOP

LEV (LEO) 23. 7. – 22. 8.

Pokud jde o práci, tento rok bude dobrým rokem a je možné, že výsledky překročí vaše nejoptimističtější očekávání. Vaše profesní činnost vám přinese uspokojení a možná zvýšení platu nebo povýšení. Situace je zvláště dobrá pro ty, co pracují jako nezávislí samostatně rozhodující pracovníci nebo na vedoucích pozicích. Pokud se vám nelíbí aktuální práce, dobrý čas najít jinou bude v prvním nebo posledním čtvrtroku.

Se všemi plány a prací, které máte, nezapomeňte na svého partnera, zapojte více své ohnivé energie, kterou ho můžete ovlivňovat, užijte si erotické ohně a vášně. Osoby bez partnera mohou v prvním čtvrtletí zapřemýšlet, jak by ten protějšek měl vypadat a pak rozvinout nadšení pro jeho získání. K překonání problémů, které se vám mohou dostat ve vztazích do cesty, buďte si sebou jistější a

nedávejte na pomluvy. Jinak celý rok dává předpoklady k dosažení harmonie ve vztazích a posílení přátelství.

Planeta Jupiter nadále pozitivně ovlivňuje vaše finanční záležitosti. Budete projevovat odvahu riskovat a zvyšovat svoje příjmy. To bude nést i riziko, kterému se vyhnete, když se v lednu a prosinci zachováte konzervativně. V květnu docílí zaměstnanci zvýšení příjmů, což se projeví na pocitech většího sebevědomí a větší míry zodpovědnosti. Až do září poplujete na této vlně prosperity a osobního rozmachu.

Během první poloviny roku bude zdraví lva nejvyšší prioritou, budou se střídat období náhlého rozmachu sil s úbytkem energie, intenzivní cvičení by leccos mohlo napravit. Věnujte zvláštní pozornost srdci, u kterého se vyhněte starostem a úzkosti. Nepropadejte úzkosti ze svého zdraví, protože většina případů může mít psychický charakter. Nejlepší čas k odpočinku a relaxaci v letošním roce je v období od ledna do října, listopad a prosinec můžete prožít v plné akční síle cestou za dobrodružstvím.

Zdroj textu: Zemědělský kalendář 2017

VÝZNAMNÉ DNY A VÝROČÍ V SRPNU

6. 8. Světový den boje za zákaz jaderných zbraní (Hiroshima Day) – výročí svržení první jaderné pumy na Hirošimu v roce 1945

9. 8. Den Nagasaki (Nagasaki Day) – výročí svržení jaderné bomby v roce 1945

12. 8. Mezinárodní den mládeže

4. 8. 1992 zemřel kardinál **František TOMÁŠEK** (25. výročí), teolog, církevní hodnostář a publicista (narozen 30. 6. 1899).

5. 8. 1852 zemřel **František Ladislav ČELAKOVSKÝ** (165. výročí), básník, jazykovědec, folklorista a překladatel (narozen 7. 3. 1799)

11. 8. 1892 zemřel **Ladislav STROUPEŽNICKÝ** (125. výročí), dramatik a prozaik (narozen 6. 1. 1850)

22. 8. 1922 se narodil **Miloš KOPECKÝ** (95. výročí), herec (zemřel 16. 2. 1996)

24. 8. 1947 se narodil **Paulo COELHO** (70. výročí), brazilský romanopisec a dramatik

25. 8. 2012 zemřel **Neil AMSTRONG** (5. výročí), americký pilot, astronaut a univerzitní profesor, první člověk, který vstoupil na Měsíc (narozen 5. 8. 1930)

*Zdroj textu: https://issuu.com/kjm_brno/docs/kalendarium_2017_web/1?ff=true&e=2297487/41564767

VÝZNAMY JMEN

1.8. Oskar – germánský původ, jméno vychází ze staroindického Osgar, kde se první část ós znamená bůh a druhá gar je kopí. Význam jména je tedy boží kopí.

2. 8. Gustav – švédský původ, původní podoba Godstawer znamenala sloup Gotlandanů (lidé žijící jižně od Venerského jezera v Jižním Švédsku).

3. 8. Miluše – český původ, význam jména milá, přívětivá a milovaná.

4. 8. **Dominik** – latinský původ, základem je podstatné jméno dominus – pán, význam jména je tedy pánův.
5. 8. **Kristián** – řecký původ, význam jména je křesťan nebo Kristu zasvěcený.
6. 8. **Oldřiška** – český původ, význam jména je vládce (bohatý) dědičným statkem.
7. 8. **Lada** – slovanský původ, význam jména se dává do souvislosti se staročeským označením ženy lada – dívka, panna. Význam jména je také bájná bohyně krásy, lásky a manželství.
8. 8. **Soběslav** – slovanský původ, sám sobě slavný, svůj vlastní zákonodárce.
9. 8. **Roman** – latinský původ, jméno vzniklo z obecného latinského přídavného jména romanus římský, jména je ten, kdo má římské občanství.
10. 8. **Vavřinec** – latinský původ, význam jména je pocházející z města Lorenta, vavřín.
11. 8. **Zuzana** – hebrejský původ, jméno vychází z hebrejského šošanná – lilie.
12. 8. **Klára** – latinský původ, význam jména je jasná, světlá, slavná.
13. 8. **Alena** – latinský původ, jméno je zkráceně Magd-alena – pocházející z Magdaly, nebo vychází z řeckého Helena – pochodeň, světlo.
14. 8. **Alan** – keltský původ, jméno se vykládá jako svornost či soulad.

15. 8. **Hana** – hebrejský původ, význam jména je milostiplná, milostná, líbezná či něžná.
16. 8. **Jáchym** – hebrejský původ, význam jména je bude Bohem vyvýšen.
17. 8. **Petra** – řecký původ, ženská odvozenina jména Petr, jméno znamená skálopevná nebo skála.
18. 8. **Helena** – řecký původ, základem je řecké heléne, což znamená pochodeň ze svazku rákosí. Význam jména je světlo, pochodeň v temnotách.
19. 8. **Ludvík** – germánský původ, význam jména je slavný bojovník.
20. 8. **Bernard** – německý původ, jméno pochází u německého Bernhard, první složka Bär znamená medvěd. Význam jména je silný jako medvěd.
21. 8. **Johana** – jméno je ženským protějškem ke jménu Johan. První část jména označuje zkráceně židovského boha a druhá znamená sklonit se, smilovat. Jméno se tedy vykládá jako Bůh se smiluje.
22. 8. **Bohuslav** – slovanský původ, význam jména je bohu budiž sláva.
23. 8. **Sandra** – italský původ, osamostatnělá domácí podoba k jménu Alexandra. Alexandra původně znamenala ochránkyně mužů.
24. 8. **Bartoloměj** – aramejský původ, jedná se o biblické jméno, význam jména je oráč nebo bojovný syn.

25. 8. **Radim** – slovanský původ, jméno je zkráceninou jména Radimir nebo Radmir. První složka slova je ze slovesa raděti – starat se, druhá mir – shromáždění. Význam jména byl původně ten, kdo řídí shromáždění, později je jméno chápáno jako radostný.

26. 8. **Luděk** – český původ, jméno je odvozeno od německého jména Ludvík, které znamená slavný bojovník.

27. 8. **Otakar** – německý původ, základem je německé jméno Odowakar, kde první složka Odo znamená majetek, blaho a druhá wakar znamená hlídat. Význam je majetek střežící.

28. 8. **Augustýn** – latinský původ, jméno se vyvinulo z latinského slova Augustinus. Šlo o rodové jméno vznešeného římského rodu. Jméno se vykládá jako patřící Augustinovi, nebo patřící rodu Augustinů.

29. 8. **Evelína** – keltský původ, jméno se vykládá jako radost, světlo.

30. 8. **Vladěna** – slovanský původ, jméno vzniklo zřejmě ze jmen Vladimíra či Vladislava. Význam jména je vládkyně, vladařka či ta, která vládne.

31. 8. **Pavlína** – latinský původ, jméno vychází latinského slova paulus – malý, drobný.

*Zdroj textu: <http://www.vestirna.com/jmena/jmena.php>

FOTOGALERIE

PRANOSTIKY

Po Bartoloměji jdou bouřky domů.

Jestliže na svatého Vavřince prší, bude hodně myší.

Je-li první týden srpna horko, bude v zimě mnoho sněhu.

Svatý Bartoloměj otevírá podzim.

*Zdroj textu: <http://www.pranostik.cz/pranostiky-na-srpen/>

BYLINKOVÝ RECEPTÁŘ

MĚSÍČEK LÉKAŘSKÝ

Myslím si, že téměř není zahrádka, v níž by se na některém záhonu neusmívaly žluté a zářivé oranžové úbory měsíčku. Jsou tak efektní, že je možné zařadit měsíček mezi nejkrásnější květiny. Přitom velmi dlouho kvetou a dobře drží i ve váze, proto je jejich oblíbenost oprávněná. Většina pěstitelů měsíčku snad ani neví, jaká léčivá síla se v této květinové kráse skrývá.

Bez měsíčkových květů a z nich připravené masti si svou bylinkovou lékárničku ani neumím představit. Měsíček se lehce dostupný a dobře se sbírá, nic mi proto nebrání mít každoročně dostatečnou zásobu této drogy. Většinou si připravím i jednu dávku měsíčkové masti. Při sběru za suchého, slunného dne otrhávám okolo poledne celá polorozkvetlá květenství. Dávám přednost co nejtmavším, oranžovým květům, neboť jsou účinnější než světle žluté. Kdo v létě zaváhá, může si drogu koupit v lékárně.

Hlavní léčebné použití měsíčku je zevní, osvědčuje se na těžko se hojící rány a vředy, většinou ve formě masti. Velmi dobře pomáhá při drobných poraněních a bolestech okolo nehtů, což také mohlo dát základ jeho slovenskému pojmenování (nechtík). Květní plátky rozvařené v sádle jsou velmi dobré i na křečové žíly, krevní podlitiny, otoky, proleženiny, osvědčují se také proti plísni na nohách. Pro doplnění širokých účinků měsíčku mohu doporučit jeho použití i do sedácích koupelí při zánětu tlustého střeva a v kosmetice, kde se využívá jeho schopnosti zjemňovat pleť.

Zajímavou vlastností měsíčku je, že při každém vnějším použití podpoří jeho účinky i vnitřní užívání, to znamená pít současně měsíčkový čaj v obvyklém dávkování. Při vnitřním použití se účinnost měsíčku rozšiřuje i na choroby jater a žlučníku. Patří mezi nejlepší rostliny, pokud jde o prevenci rakoviny a podporu její léčby, především rakoviny žaludku, jater, tlustého střeva, dělohy, kůže a prsu. Pro ženy je významný tím, že tlumí bolesti v době menstruace, týden před jejím začátkem je třeba pít obvyklou denní dávku měsíčkového čaje.

Aby byl výčet příznivých léčebných účinků měsíčku úplný, připomínám ještě jeho schopnost uklidňovat centrální nervovou soustavu a zlepšovat činnost

srdce. Při tolika dobrých vlastnostech má ještě jednu navíc – můžeme ho bez obav užívat i dlouhodobě.

Autorkou je Aurélia Dugasová

*Zdroj textu: Babiččiny bylinky, A. Dugasová, ISBN 80-7181696-5, str. 139

*Zdroj obrázku: www.google.cz/mesicek

KDO TO BYL

FRANTIŠKA STRÁNECKÁ

Ve Velkém Meziříčí je několik ulic nesoucích jména po slavných rodácích. V Děčku se budete moci průběžně o jmenovcích a jejich životech dozvědět víc.

Moravská Božena Němcová

Františka Stránecká se narodila 9. března 1839 ve Velkém Meziříčí, vystudovala nižší gymnázium, sbírala moravské pohádky a zasloužila se o písemné uchování lidových tradic a zvyků. Zemřela 27. května 1888 v Brně.

Děvčátko se narodilo do velkomeziříčské rodiny Všetečkových. Jako dcera purkrabího žila malá Františka s rodiči na zámku ve Stránecké Zhoři, nedaleko Velkého Meziříčí. Františčina tvorba byla již od dětství předurčena jednak mimořádným pozorovacím talentem, ale také náboženskou výchovou a širokými sociálními kontakty.

Vystudovala nižší gymnázium a již jako šestnáctiletá dívka se provdala. Manželství se soudním adjunktem Ignácem Kerschnerem jí umožnilo cestovat a poznat především Uhry a Slovácko, jež se stalo

častým námětem její tvorby. Protože její manžel získal zaměstnání u krajského soudu, v letech 1860 až 1874 žili společně v Uherském Hradišti. Měli spolu syna a dvě dcery.

Sběratelka pohádek

Jako literátka se poprvé uvedla na scénu v roce 1868, kdy vydala útlý svazek pohádek z Moravy. V té době si také zvolila pseudonym Stránecká podle vesnice, ve které jako dítě vyrůstala.

Přestože sbírání pohádek mnohé vedlo k tomu, že ji začali nazývat "moravskou Boženou Němcovou", nebo ji také přirovnávali k Erbenovi, Stránecká se později věnovala především psaní vlastních povídek, recenzí a črt. Aktivně překládala, publikovala výchovné a cestopisné články a korespondovala s českou literární elitou.

Jako autorka udržovala bohaté kontakty a vztahy s řadou obyčejných lidí. Svědčí o tom také zápisky z kroniky velkomeziříčských hasičů, kdy

například Titus Krška uvádí: "Maminka naše dovedla nám také vyprávěti dlouhé povídky ze života lidu a pohádky a často se stýkala jako bývalá dcera šafářova s dcerou zámeckého purkrabího, Františkou Stráneckou rozenou Všetečkovou."

Dílo Františky Stránecké, to jsou především obrazy. Obrazy života obyčejného lidu žijícího na Moravě, především v oblasti Horácka a celé západní a jižní Moravy takřka až po Znojmo. Františka psala o lidech a pro lidi. Její jazyk je prostý a výpravný.

Snad ještě přínosnějším než pro své současníky se její dílo stalo pro nás. I když bývá někdy kritizováno za nedostatek realismu a dramatickosti, v současnosti je považováno za cenný zdroj informací. Její texty uchovávají folklor, zvyky obyčejných lidí a tradiční obřady Moravy 19. století. Zvláště bohatým pramenem jsou texty týkající se Vánoc.

Stránecká publikovala především v novinách a časopisech. Za jejího života vyšly knihy *Z našeho lidu* (1882) *Některé črty* (1885) a *Z pohoří moravského* (1886).

Šiřitelka lidových tradic

Společně s manželem se později usídlili v Brně na Veverí. Stránecká byla velmi činná žena, a tak je její jméno neodmyslitelně spjata s brněnským spolkem Vesna. Cílem spolku bylo původně zkvalitnění výchovy a vzdělávání žen, nicméně velmi rychle převládly další aktivity, které poté určovaly nový směr spolku.

Soustředil kolem sebe řadu významných osobností z řad české inteligence a programově využíval lidových tradic k rozšíření své působnosti. Věnoval se nejen výchově, ale pořádal řadu společenských a kulturních akcí jako byly oslavy, koncerty, divadelní představení, výlety a společenské zábavy, přednášky, a výstavy nebo veřejné bazary.

Stránecká byla velkou oporou aktivistce spolku Růženě Koutníkové, první učitelce nově zřízené dívčí školy spolku Vesna. Při této škole byl po předčasné smrti Stránecké zřízen fond F. Stránecké, z něhož byly pořizovány lidové výšivky. Škola jich vlastnila několik set.

Autorka zemřela po krátké chorobě 27. května 1888 v domě na Veverí. Je pochována na brněnském ústředním hřbitově. Zemská organizace pokrokových žen moravských jí slavnostně odhalila pamětní desku na domě, kde žila. Taktéž ve Velkém Meziříčí na jednom z domů lemujících zámecké schody je k vidění její pamětní busta.

Naposledy bylo její dílo vydáno v roce 1992. Jednalo se o výbor z pohádek s názvem Moravské národní pohádky.

Přestože Františka Stránecká byla velmi aktivní a činná žena, v mnoha ohledech upadla v zapomnění a zůstala nedoceněna. Podepsala se na tom především doba po druhé světové válce a nástup totalitního režimu, který neměl zájem propagovat autory, jejichž tvorba byla ovlivněna náboženským životem.

Přesto má Vysočina mnoho důvodů na Františku Stráneckou a její dílo nezapomenout. Vždyť se svou tvorbou dotýká skutečných kořenů lidí žijících na Moravě a pomáhá je udržovat stále živé.

Zdroj: http://brno.idnes.cz/frantiska-stranecka-moravska-bozena-nemcova-f3p-/brno-zpravy.aspx?c=A080317_124151_brno_atk

POVĚSTI Z VELKÉHO MEZIŘÍČÍ

O NEPOCTIVÉM PANU VRCHNÍM

Za dávných dob, kdy naše panství bylo prodáno cizáckému šlechtici, měli se poddaní velice zle. Po celý týden museli robotovat, na vlastní pole jim zbývalo málo času, a proto měli nouzi o jídlo a hlavně o peníze.

Tehdy býval zástupcem zámeckého hraběte, nejvyšším úředníkem, pan vrchní. Byl sice rodem z Moravy, ale dělal ze sebe pána a ke starým známým se choval cize, protože jimi pohrdal. A nadevšecko miloval peníze.

Když do jeho kanceláře přicházeli poddaní platit daně a desátky, napočítal jim vždycky více, než kolik měli odevzdat podle platných předpisů a někdy jejich platy ani do knihy nezapsal, ale potají celou sumu vstrčil do vlastní kapsy.

Líbila se mu dcerka jednoho chalupníka z Mostiště. Ale když o ni řekl jejímu otci, chalupník Jíra odpověděl, že děvče už ženicha má. Pan vrchní tedy ze zlosti jeho plat nezapsal a po čase poslal k Jírovi mušketýra, aby chalupníka upomenul, že neplatí daně.

Jíra se polekal a běžel na zámek. Marně připomínal panu vrchnímu, že má všechno zapláceno.

„Nemáš,“ odpověděl vrchní, „a jestli do týdne nezaplatíš, seberu ti krávu z chléva a tvá dcera půjde sloužit do panského dvora.“

Chudák Jíra ani nevěděl, jak se dostal z kanceláře ven a jak došel domů.

Ale míra hříchů pana vrchního už byla naplněna. V noci, právě když počítal ve svém pokoji nakradené peníze, přiletěli dva havrani, proměnili se v čerty a třebaže se pan vrchní zuby nehty bránil, odnesli ho do pekla.

Když se to dozvěděli poddaní, měli radost, že se toho kruťáka zbavili. Spoléhali na to, že se dokáže, jak byl nespravedlivý a nepoctivý a že pán zámku se dá prosbami obměkčit a sleví jim z poplatků i roboty. Zatímco za ztraceného vrchního byl určen nový úředník. Byl to člověk poctivý, a proto pozorně prohlédl s písaři knihy, kam se zapisovali platy poddaných. Leccos mu prozradili i písaři, jak bývalý vrchní hospodařil. A tak se přišlo na to, že všichni poddaní mají zapláceno, jen Jírova stránka v účetní knize byla prázdná a mušketýr dosvědčil, že byl k Jírovi poslán s upomínkou.

Nový vrchní si dal Jíru zavolat a ptal se ho, jak to s tím jeho dluhem je.

„Vzácný pane, já všechno v pořádku a včas zaplatil!“

„A máš-li na to svědka?“

Toho Jíra neměl.

„Přivedeš-li svědka, který dokáže, že jsi platil, nechám tě s pokojem. Jinak budeš muset dluh zaplatit.“

Jíra šel ze zámku a plakal. Měl jen tu jedinou kravku a tu by musel na dluh prodat. A co jeho rodina bez té trochy mléka, bez kousku másla? A právě teď, kdy se mu dcerka měla vdávat. Došel až tam, kde se Vrchovec rozbíhá do dvou ulic: do té, která šla ke starému mostu u palírny a druhé, která se od nepaměti jmenuje Bezděkov. Už tenkrát tam stála kaplička zasvěcená svatému Antonínovi.

Ubohý Jíra klik na kamenný schodek před jejím vchodem a obrátil oči k obrazu svatého. „Smiluj se nade mnou a pomoz mi,“ prosil ho.

A tu se stalo něco, co Jíra nečekal. Svatý se usmál, zakýval hlavou a řekl: „Co tě tak tíží, chudáku?“

Jíra mu pověděl celou svou bolest.

Svatý zakýval hlavou a odpověděl: „Svědka hledat nemusíš. Přijď zítra touhle dobou zase sem a já ti pomohu. Ale nikomu o tom zatím neříkej!“

Jíra zůstal jako vyjevený, bál se věřit slibu, ale bál se také, aby nedůvěrou svatého neurazil. Sebral se a šel pomalu domů. Nikomu neřekl o této příhodě ani slova.

Druhého dne ráno se znovu vydal k Meziříčí. Došel ke kapličce a chvíli čekal. Náhle svatý sestoupil z obrazu, vzal Jíru za ruku a vedl ho na zámek. Když došli do kanceláře nového pana vrchního, podivil se pán, jakého divného svědka to Jíra vede. Myslel si, že je to snad nějaký mnich. Zeptal se proto neznámého, jde-li Jírovi svědčit.

„Ne, pane, ale když chvilinku posečkáte, zavolám jediného člověka, který musí vydat svědectví pravdě a právu.“

Pak poručil svatý, aby pán a písaři zůstali na svých místech a nehýbali se, nechť se děje cokoliv. A Jíru postavil do kouta k nim. Pak zůstal sám uprostřed pokoje a začal se něco nesrozumitelně modlit. Po chvíli se z hloubi země ozvalo dunění a to se stále více blížilo. Vrchní, písaři i Jíra byli strachem celí bledí, protože se báli, že se blíží zemětřesení.

Dunění stále mohutnělo, pak se otevřela podlaha před svatým a otvorem vyskočili dva čerti, kteří na řetězech drželi bývalého vrchního, celého černého. Ostrý zápach síry zaplnil celou místnost.

Svatý udělal rukou znamení kříže a promluvil k černému vrchnímu: „Vydej svědectví, že jsi od Jíry z Mostišť přijal všechny jeho platy!“

A černý vrchní odpověděl: „Přijal jsem je. Peníze leží v mém pokoji ve velké truhle, kam jsem uložil i ostatní, které jsem nepoctivě získal od jiných poddaných.“

„Toto svědectví snad stačí?“, obrátil se Antonín k novému vrchnímu. Ten se celý třásl hrůzou a strachem a v odpověď jen přikývl hlavou.

„Vraťte se tam, odkud jste přišli!“, poručil svatý. A čerti i s vrchním zmizeli v otvoru, podlaha se za nimi zavřela, opět zadunělo, ale hluk slábl, až zmizel docela. Živí v pokoji si ulehčeně oddychli.

Antonín se pak vrchního zeptal, je-li s takovým svědectvím spokojen. Ten pokýval hlavou a sotva Jíra se svatým odešli, sebral písáče a s nimi šel do pokoje mrtvého vrchního. Tam v truhle našli mnoho peněz, zlatých i stříbrných, všechno, co lakomec vydřel neprávem z ubohých poddaných a co zatajil svému pánovi, aby se obohatil.

Jíra celý šťastný doprovázel svatého ke kapličce a děkoval mu z celého srdce. „Jak já ti to jenom oplatím? Co mohu pro tebe udělat?“

Svatý se zase jen usmál: „Až bude tvoje dcera vdána, povede se ti lépe. Schraňuj groše a až jich bude hromádka, zavolej malíře a dej v této kapličce dobrými barvami namalovat obraz, jak nepoctivý vrchní musel svědčit.“

Samozřejmě, že Jíra po svém vítězství už nemlčel o pomoci Antonínově, ale každému o ní vyprávěl. A když potom po několika letech našetřil dost peněz, skutečně zavolał malíře a ten celý výjev v kanceláři na zámku v kapličce vymaloval na strop.

Dlouho tam bylo vidět zčernalou tvář darebného úředníka, i postavy dvou čertů, pana vrchního a písařů, Jíry i svatého. A lidé, když byli v nouzi, chodili se tam modlit o pomoc. Vyprávělo se, že jejich prosby nikdy nezůstaly oslyšeny. I když po čase kapličku vybílili, druhého dne tam zase svítily barvy původního obrazu.

Ale čas všechno stráví, i časy, i děje, i barvy. A tak po dlouhé době i ty dobré barvy pobledly, oprýskaly a obraz jimi malovaný byl zakryt vápnem.

Kaplička stojí dosud, obraz v ní chybí a nikdo se tam už nechodí modlit.

Inu, všechno se mění ...

*Zdroj textu: *Pověsti z Velkého Meziříčí a okolí*. Ilustroval Oldřich INOCHOVSKÝ. Žďár nad Sázavou: M. Smejkal, 1996.

*Zdroj obrázků: <https://www.google.cz/>

TRÉNINK PAMĚTI

Zajímavosti o zajících

- 1) Ve starověkém Řecku věřili, že zajíc nosí ...
- 2) Zajíc má delší ... běhy, proto běhá rychleji ...
- 3) Jeho nejvyvinutějším smyslem je ...
- 4) Podle pověry nosí štěstí zaječí ...

Řešení: 1) smůlu, 2) zadní, do kopce, 3) sluch, 4) pacička.

Přehozená přísloví a rčení

1) Darmo proti	a) vodě plavati.
2) Zdi	b) jednooký král.
3) I křivé dříví	c) na zrnko natrefí.
4) Mezi slepými	d) ale na dřeň.
5) Nehleď na kůru,	e) hlavou neprorazíš.
6) I slepá slepice	f) rovně hoří.

Řešení: 1a, 2e, 3f, 4b, 5d, 6c.

Znáš staré pověsti české?

- 1) V Jirákových Starých pověstech českých je také pověst o:
 - a) Jánošíkovi
 - b) Robinu Hoodovi
- 2) Jedna z Křokových dcer se jmenovala:
 - a) Kazi
 - b) Vlasta
- 3) Horymířův kůň se jmenoval:
 - a) Šemík
 - b) Bivoj
- 4) Lomikar zemřel rok po Kozinově smrti:

a) na trhanovském zámku

b) v Plzni

5) Když Přemysl s posly posnídal, položil jídlo:

a) na radlici pluhu

b) na dřevěný stůl

Řešení: 1a, 2a, 3a, 4a, 5a.

Zdroj textu: Hlavlám ti hlavu nepoláme, R. Pavelka, 2010